

Zenon ZAMIAR*

STRUKTURA, KOMPETENCJE I ZADANIA ORGANÓW ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Od 26 kwietnia 2007 roku obowiązuje w Polsce ustawa o zarządzaniu kryzysowym. Jest to pierwszy, systemowy akt prawny, który określa organy właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego, ich zadania i zasady działania w tej materii oraz zasady finansowania zadań zarządzania kryzysowego. W ślad tej ustawy Prezes Rady Ministrów zarządzeniem Nr 64 z dnia 15 czerwca 2007 roku powołał Pełnomocnika Rządu do spraw organizacji Rządowego Centrum Bezpieczeństwa. Zainspirowało to Autora do przedstawienia struktur zarządzania kryzysowego, ich kompetencji oraz obowiązków wynikających z wymienionej ustawy w kontekście standardów krajów Unii Europejskiej i NATO.

1. WYBRANE POJĘCIA ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Zarządzanie kryzysowe jest działalnością organów administracji publicznej, będącą elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym i polegającą na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych oraz na odbudowie infrastruktury lub przywróceniu jej pierwotnego stanu. Sprawy te reguluje *Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007*, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590., która w celu jednoznacznego rozumienia podstawowych pojęć, w początkowej swej części, precyzuje je następująco¹:

- **sytuacja kryzysowa** - sytuacja będąca następstwem zagrożenia i prowadząca w konsekwencji do zerwania lub znacznego naruszenia więzów społecznych przy równoczesnym, poważnym zakłóceniu w funkcjonowaniu instytucji publicznych, jednakże użyte środki niezbędne do zapewnienia lub przywrócenia bezpieczeństwa nie uzasadniają wprowadzenia zdanego ze stanów nadzwyczajnych przewidzianych w konstytucji;

* Dr hab. inż. prof. MWSLiT – Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu

¹ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590.

- **infrastruktura krytyczna** – systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące sprawnemu funkcjonowaniu organów administracji publicznej, instytucji oraz przedsiębiorców i obejmuje systemy:
 - zaopatrzenia w energię i paliwa;
 - łączności i sieci teleinformatycznych;
 - finansowe;
 - zaopatrzenia w żywność i wodę;
 - ochrony zdrowia;
 - transportowe i komunikacyjne;
 - ratownicze;
 - zapewniające ciągłość działania administracji publicznej;
 - produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych;
- **ochrona infrastruktury krytycznej** – zespół przedsięwzięć organizacyjnych realizowanych w celu zapewnienia funkcjonowania lub szybkiego odtworzenia na wypadek zagrożeń, w tym awarii, ataków i innych zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie;
- **planowanie cywilne:**
 - całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i związanych z planowaniem, w tym opracowanie planów reagowania kryzysowego i programów w celu optymalnego wykorzystania sił i środków w sytuacjach kryzysowych oraz w czasie stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny, w zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym, przejmowania nad nimi kontroli, reagowania kryzysowego oraz odbudowy infrastruktury do stanu pierwotnego;
 - planowanie wsparcia Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (RP) w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania ich wykorzystania do realizacji zadań w ramach zarządzania kryzysowego;
- **Narodowy System Pogotowia Kryzysowego (NSPK)** - zadania i procedury realizowane przez administrację rządową i Siły Zbrojne dla zapobiegania sytuacjom kryzysowym, przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań oraz reagowanie w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej.

Planowanie cywilne warunkujące skuteczność zarządzania kryzysowego obejmuje:

- gromadzenie i przetwarzanie informacji o możliwych do użycia siłach i środkach w sytuacjach kryzysowych, nadzwyczajnych i w czasie wojny;
- opracowywanie procedur działania na wypadek zagrożeń;
- przygotowanie planów reagowania kryzysowego.

Powyższe zadania powinny zapewnić funkcjonowanie administracji publicznej, odtworzenie infrastruktury, racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysu oraz zapewnienie ludziom warunków przetrwania.

Na wypadek sytuacji kryzysowej opracowuje się na szczeblu kraju, województwa, powiatu i gminy plany reagowania kryzysowego, aktualizowane minimum co dwa lata. Plany te składają się z następujących elementów²:

- **planu głównego**, który powinien zawierać:
 - charakterystykę możliwych zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym mapy ryzyka i zagrożeń powodziowych;
 - zestawienie sił i środków, w tym stan rezerw państwowych oraz możliwości ich wykorzystania;
 - analizę działania administracji publicznej, jej skuteczność i możliwości wykorzystania w sytuacjach kryzysowych;
 - przewidywane warianty działań w sytuacjach kryzysowych;
- **procedury reagowania kryzysowego**, a w nich:
 - zadania w zakresie monitorowania zagrożeń;
 - sposoby uruchomienia sił i środków niezbędnych do działania w określonych sytuacjach;
 - sposoby uruchomienia realizacji zadań wynikających z planu reagowania i zasady współdziałania użytych sił;
 - sposoby ograniczania strat i usuwania skutków zagrożeń;
- **załączniki/aneksy funkcjonalne do planu głównego** zawierające:
 - procedury operacyjne, zawierające sposoby działania poszczególnych podmiotów realizujących zadania z zakresu zarządzania kryzysowego;
 - organizację łączności między powyższymi podmiotami;
 - system monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania;
 - zasady informowania miejscowej ludności o zagrożeniach i sposobach zachowania na wypadek zagrożeń;
 - organizację ewakuacji z zagrożonego terenu;
 - organizację opieki społecznej i medycznej;
 - organizację ochrony przed zagrożeniami radiacyjnymi, biologicznymi i chemicznymi;
 - wykaz i treść umów oraz porozumień związanych z realizacją zadań wynikających z planu reagowania kryzysowego;
 - tryb i zasady oceniania oraz dokumentowania szkód.

Ponadto na szczeblu kraju i województwa tworzone są **plany ochrony infrastruktury krytycznej**, aktualizowane co dwa lata, które obejmują zadania: gromadzenie i przetwarzanie informacji dotyczących infrastruktury krytycznej; przygotowanie i aktualizację planów ochrony infrastruktury krytycznej; opracowanie i wdrażanie procedur na wypadek wystąpienia zagrożeń infrastruktury krytycznej; zapewnienie możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej; współpracę między administracją publiczną a właścicielami oraz posiadaczami samodzielnych obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej w zakresie jej ochrony.

Plan ten składa się z następujących elementów:

- wykazu obiektów i systemów infrastruktury krytycznej;
- charakterystyki zagrożeń i ryzyka ich wystąpienia w odniesieniu do obiektów infrastruktury krytycznej;

² Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590

- charakterystyki zasobów możliwych do wykorzystania dla ochrony infrastruktury krytycznej;
- wariantów działania w sytuacjach zagrożeń lub zakłóceń;
- wariantów odtwarzania infrastruktury krytycznej;
- zasad współpracy administracji publicznej z właścicielami obiektów infrastruktury krytycznej w zakresie ich ochrony i obiegu informacji (wspomniani **właściciele mają obowiązek przygotowania własnych planów ochrony**, własne siły i środki do ochrony i podtrzymywania funkcjonowania tej infrastruktury, a także utrzymywania ścisłych kontaktów z administracją publiczną w tym zakresie);
- terminów i trybu aktualizacji planu.

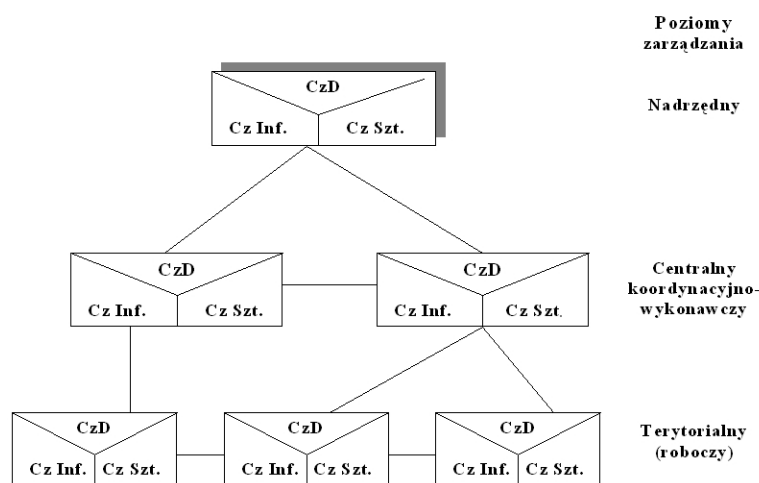
2. TEORETYCZNO-FUNKCJONALNY MODEL ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

Doświadczenia państw wysokorozwiniętych wskazują, że zarządzanie kryzysowe zorganizowane jest systemowo i oparte na ogniwach władzy publicznej, samorządowej, organizacjach społecznych, organizacjach pozarządowych oraz właściwych podmiotach fizycznych i prawnych.

Analizując systemy zarządzania kryzysowego w USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Szwajcarii, Niemczech, Szwecji, Hiszpanii, Słowacji i innych krajach, można zauważyć szereg podobieństw, które pozwalają wyróżnić w zarządzaniu kryzysowym następujące poziomy funkcjonalne, podsystemy funkcjonalne (rys.1.):

- nadrzędny podsystem kierowania państwem w sytuacjach kryzysowych, na poziomie którego realizuje się sfera polityki;
- centralny podsystem zarządzania w sytuacjach kryzysowych na poziomie, którego realizuje się najwyższy poziom koordynacyjno-wykonawczy;
- terytorialny (roboczy) podsystem zarządzania w sytuacjach kryzysowych.

Rys. 1. Model funkcjonalny systemu zarządzania państwem w sytuacjach kryzysowych

Legenda: CzD – członek decyzyjny; CzInf. – członek informacyjny; CzSzt. – członek sztabowy.

Źródło: Šimák L., Zamiar Z., Siedl M., *Aktualne zagadnienia zarządzania kryzysowego*, Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu, 2009

Każdy z poziomów ma swoje kompetencje i zadania (tabela 1.):

- **Poziom nadrzędny**, a więc będący jakby ponad sferą roboczą i centralną, dysponuje formalną władzą dzięki czemu może przejmować te obszary poszczególnych funkcji, które:
 - przesądzają o realizacji celów narodowych;
 - określają misje, cele i konstrukcje systemu reagowania kryzysowego wraz ze znaczną częścią sfery budżetowej, czyli środków finansowych na te cele.
- **Poziom centralny**, to poziom realizacji (organizacji) poprzez koordynację, tworzenie planów centralnych, przy wykorzystaniu instrumentów nacisku (przymusu) oraz negocjacji.
- **Poziom roboczy** przyjmuje funkcje realizacyjne, tworząc plany terytorialne, usprawniając plany centralne, a środek osiągnięcia celu, obok formalnie nadanego prawa przymusu, coraz częściej stanowi namawianie, zachęcanie i instruowanie.

Tabela 1. Poziomy i stopień realizacji funkcji zarządzania (wariant)

Poziom zarządzania	Funkcje i poziom (stopień) ich realizacji			
	Planowanie	Organizowanie	Motywowanie	Kontrolowanie
Nadrzędny	plany strategiczne - misje - cele - ogólna struktura	reguły procedury strategia organizacji	przymus nacisk	w sferze praworządności i wykonania budżetu
Centralny (wykonawczy)	centralne plany operacyjne	reguły procedury modyfikacje usprawnienia	przymus nacisk presja negocjacje	w sferze koordyna- cyjnej
Terytorialny (roboczy)	terytorialne plany operacyjne	tworzenie modyfikowanie usprawnianie	nacisk namawianie zalecanie instruowanie	w sferze meryto- rycznej (techniki i procedury realiza- cyjnej)

Źródło: Zamiar, Z, Sosnowski, A., *Wybrane aspekty zarządzania bezpieczeństwem państwa*, Wydział Zarządzania i Administracji, AŚ im.J.K. w Kielcach, 2001

Powyższe rozważania uprawniają do stwierdzenia, że zaprezentowane poziomy zarządzania, ich funkcje i stopnie realizacji tych funkcji, sprawdzone w wielu sytuacjach kryzysowych, wyznaczają standardy zarządzania kryzysowego. Analiza ustawy dotyczącej zarządzania kryzysowego wskazuje, że w zakresie ustawodawczym Polska nie odbiega, a wręcz wzoruje się na światowych standardach i nadaża za nimi.

3. CENTRALNE ORGANY ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO, ICH KOMPETENCJE I ZADANIA

Na terytorium RP, zarządzanie kryzysowe realizuje **Rada Ministrów**, a w przypadkach niecierpiących zwłoki, obowiązki te przejmuje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), powiadamiając o tym Prezesa Rady Ministrów. Decyzje podjęte przez MSWiA muszą być rozpatrzone i ocenione na najbliższym posiedzeniu Rady Ministrów.

Przy Radzie Ministrów jako organ opiniodawczy i doradczy w zakresie zarządzania kryzysowego, utworzony jest Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego (RZZK). W skład RZZK wchodzi³:

- Prezes Rady Ministrów – przewodniczący;
- Minister Obrony Narodowej – zastępca przewodniczącego;
- Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji - zastępca przewodniczącego;
- Minister Spraw Zagranicznych;
- Minister – Koordynator Służb Specjalnych (nie zawsze musi być powołany).

W posiedzeniach Zespołu, mogą brać udział w zależności od potrzeb:

- ministrowie kierujący działami administracji rządowej lub ich przedstawiciele: administracja publiczna; budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa; finanse publiczne; gospodarka; gospodarka morską, gospodarka wodna; instytucje finansowe; informatyzacja; kultura i ochrona dziedzictwa narodowego; łączność; oświata i wychowanie; rolnictwo; sprawiedliwość; środowisko; transport; zdrowie; praca i zabezpieczenie społeczne;
- Główny Geodeta Kraju;
- Główny Inspektor Sanitarny;
- Główny Lekarz Weterynarii;
- Komendant Główny Straży Pożarnej;
- Komendant Główny Policji;
- Komendant Główny Straży Granicznej;
- Prezes Państwowej Agencji Atomistyki;
- Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
- Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Szef Agencji Wywiadu;
- Szef Obrony Cywilnej Kraju;
- Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego;
- Szef Służby Wywiadu Wojskowego.

Ponadto Prezydent RP może skierować do prac w Zespole Szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego lub innego swego przedstawiciela, natomiast Przewodniczący Zespołu może zapraszać do udziału w posiedzeniach inne osoby, w zależności od potrzeb. Członkowie Zespołu mogą wyznaczać do udziału w pracach Zespołu swoich przedstawicieli. Sekretarzem Zespołu zawsze jest dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Do zadań RZZK należy:

- przygotowanie propozycji użycia sił i środków niezbędnych do opanowania sytuacji kryzysowych;
- doradzanie i opiniowanie dla potrzeb Rady Ministrów w zakresie koordynacji działań organów administracji rządowej, instytucji państwowych i służb w sytuacjach kryzysowych;
- opiniowanie sprawozdań z działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych;
- opiniowanie potrzeb w zakresie odtwarzania lub przywrócenia zniszczonej infrastruktury;
- opiniowanie dla potrzeb Rady Ministrów krajowego planu reagowania kryzysowego;
- opiniowanie dla potrzeb Rady Ministrów krajowego i wojewódzkich planów ochrony infrastruktury krytycznej;

³ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590

- opiniowanie projektów decyzji i zarządzeń Rady Ministrów dotyczących wprowadzania przedsięwzięć wynikających z NSPK;
- organizowanie współdziałania z ochotniczymi strażami pożarnymi i innymi podmiotami⁴.

Dla wykonywania zadań wynikających z zarządzania kryzysowego, a polegających na obsłudze Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i RZZK, powołano **Rządowe Centrum Bezpieczeństwa (RzCB)**, podlegające bezpośrednio Prezesowi Rady Ministrów. Centrum kieruje dyrektorem, a do jego zadań należy⁵:

- planowanie cywilne;
- monitorowanie zagrożeń;
- przygotowanie uruchamiania procedur zarządzania kryzysowego;
- przygotowanie projektów opinii i stanowisk RZZK;
- przygotowanie i obsługa techniczno-organizacyjna RZZK;
- współpraca z jednostkami organizacyjnymi NATO i UE oraz innymi organizacjami międzynarodowymi;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń i ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego;
- udział w krajowych i międzynarodowych ćwiczeniach;
- zapewnienie obiegu informacji między strukturami zarządzania kryzysowego w kraju i na arenie międzynarodowej;
- pełnienie stałych dyżurów w systemie gotowości obronnej państwa;
- monitorowanie, przeciwdziałanie, zapobieganie i likwidacja skutków działań terrorystycznych;
- realizacja zadań związanych z ochroną infrastruktury krytycznej w kraju oraz w porozumieniu i współpracy z instytucjami i krajami UE;
- przygotowywanie projektów zarządzeń, decyzji, itp., dotyczących przedsięwzięć NSPK;
- realizacja dodatkowych zadań zleconych przez Radę Ministrów lub jej Prezesa.

Ministrowie i inni członkowie RZZK, organizują w swoich urzędach **Zespoły Zarządzania Kryzysowego**, które realizują zadania planowania cywilnego, stałe dyżury w ramach gotowości obronnej państwa, przedsięwzięcia wynikające z NSPK oraz zadania związane z ochroną infrastruktury krytycznej.

Ministrowie i centralne organy administracji rządowej (wskazane przez Radę Ministrów), które realizują zadania związane z bezpieczeństwem zewnętrznym, wewnętrznym, w tym ochrony ludności lub podstaw gospodarczych bezpieczeństwa państwa, w urzędach zapewniających ich obsługę dysponują **Centrami Zarządzania Kryzysowego (CZK)**.

Centrum Zarządzania Kryzysowego realizuje następujące, główne zadania⁶:

- stałe, całodobowe dyżury zapewniające przepływ informacji na potrzeby zarządzania;
- współdziałanie z organami administracji publicznej;
- nadzór nad systemami wykrywania i alarmowania oraz wczesnego ostrzegania;
- ciągły monitoring środowiska;
- współdziałanie z jednostkami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- dokumentowanie działań Centrum;

⁴ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590

⁵ Tamże

⁶ Tamże

- stały dyżur na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa;
- współdziałanie ze wszystkimi szczeblami administracji rządowej w celu informowania i przekazywania poleceń w systemie całodobowym dla instytucji ochrony zdrowia i w przypadku zakłóceń w funkcjonowaniu systemu zarządzania kryzysowego.

4. ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE NA SZCZEBLU WOJEWÓDZTWA

Na **szczeblu wojewódzkim** za sprawy zarządzania kryzysowego odpowiada **wojewoda**. Na podstawie wytycznych ministra spraw wewnętrznych przygotowuje wojewódzki plan zarządzania kryzysowego, a do jego obowiązków w tym zakresie należy⁷:

- kierowanie działaniami związanymi z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie województwa;
- realizacja zadań wynikających z zasad planowania cywilnego, w tym szczególnie: wydawanie starostom wytycznych do planowania reagowania kryzysowego na szczeblu powiatu i zatwierdzanie tych planów oraz przygotowania wojewódzkiego planu reagowania kryzysowego (WPRK);
- organizacja i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z problematyki reagowania na potencjalne zagrożenia;
- wnioskowanie o wsparcie siłami i środkami sił zbrojnych;
- wykonywanie przedsięwzięć ustalonych w ramach wojewódzkiego planowania operacyjnego;
- zapobieganie, przeciwdziałanie i likwidacja skutków zdarzeń terrorystycznych;
- ochrona infrastruktury krytycznej;
- wykonywanie przedsięwzięć wynikających z NSPK.

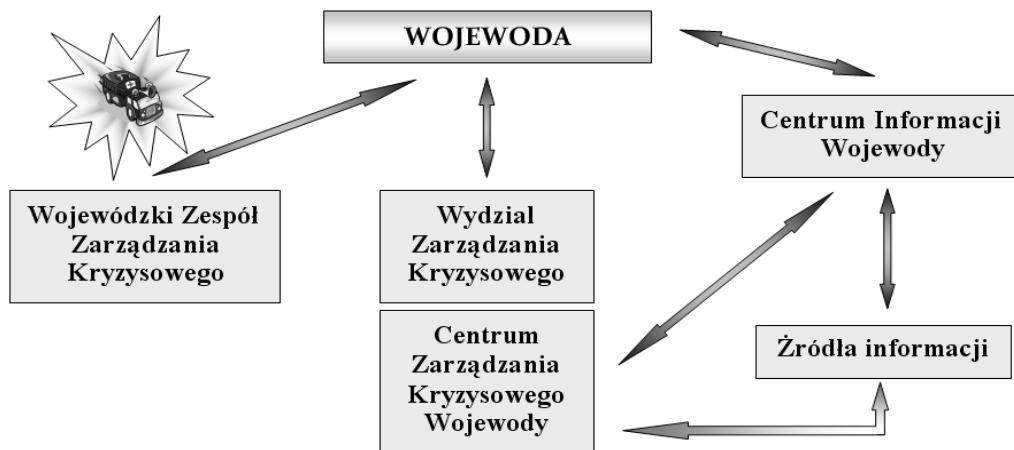
Powyższe zadania wojewoda realizuje przy pomocy urzędu wojewódzkiego oraz zespołowych służb, inspekcji i straży.

Do zadań komórki organizacyjnej zajmującej się w urzędzie wojewódzkim (rys. 2.) sprawami kryzysowymi należy:

- zbieranie i przetwarzanie danych o zagrożeniach na obszarze odpowiedzialności;
- analiza, prognoza i monitoring rozwoju zagrożeń;
- dostarczanie niezbędnych informacji dotyczących aktualnego stanu bezpieczeństwa dla wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego (WZZK), zespołu zarządzania kryzysowego na szczeblu właściwego ministra oraz rządowego Centrum;
- współdziałanie z powiatowymi zespołami zarządzania kryzysowego;
- zabezpieczenie działań WZZK, w tym dokumentowanie jego prac;
- pełnienie stałego dyżuru w ramach gotowości obronności państwa;
- opracowanie i aktualizowanie WPRK;
- przygotowanie wytycznych do powiatowych planów reagowania kryzysowego (PPRK) i przedstawianie ich wojewodzie do zatwierdzenia;
- opracowanie i aktualizowanie wojewódzkiego planu ochrony infrastruktury krytycznej (WPOIK);
- planowanie wsparcia innych organów w sprawach zarządzania kryzysowego;
- planowanie użycia i wsparcia realizacji sił i środków Sił Zbrojnych.

⁷ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590

Rys. 2. Struktury zarządzania kryzysowego w województwie

Źródło: *Zarządzanie kryzysowe*, Praca zbiorowa pod red. Romualda Grockiego, Warszawa, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, 2000

Wojewoda do realizacji zadań zarządzania kryzysowego powołuje WZZK, określając jego skład, organizację, siedzibę i tryb pracy. W skład zespołu wchodzi:

- wojewoda jako przewodniczący;
- kierownik - zastępca przewodniczącego;
- w zależności od potrzeb wskazane osoby spośród kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży, i inni.

Do tego zespołu mogą być również włączeni: szef wojewódzkiego sztabu wojskowego, przedstawiciel samorządu wojewódzkiego i inne osoby zaproszone przez przewodniczącego. Marszałek województwa powinien zawsze uczestniczyć w realizacji zadań zarządzania kryzysowego, z racji swoich kompetencji.

Na szczeblu województwa do stałego dyżuru w sprawach zarządzania kryzysowego utworzone jest **Centrum Zarządzania Kryzysowego Wojewody (CZKW)** - funkcjonuje też nazwa Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego. Do jego zadań należy⁸:

- pełnienie całodobowych dyżurów i zapewnienie przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
- współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- nadzór nad funkcjonowaniem systemów wykrywania i alarmowania oraz wczesnego ostrzeżenia ludności;
- współpraca z podmiotami monitorującymi środowisko;
- współdziałanie z służbami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- dokumentowanie realizacji swoich zadań;
- pełnienie całodobowego dyżuru lekarza koordynatora ratownictwa medycznego.

⁸ Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590

5. KOMPETENCJE I ZADANIA ZARZĄDU POWIATU I GMINY

Kompetencje **starostów**, a w szczególności przekazanie im prawnie zwierzchnictwa nad służbami, inspekcjami i strażami, obligowało do podjęcia kroków w celu stworzenia powiatowego systemu zarządzania w sytuacjach kryzysowych. W prawdzie jest to przedsięwzięcie trudne, gdyż autonomiczne interesy służb trudno się podporządkowuje wspólnemu celowi, jednak odpowiedzialność za bezpieczeństwo organu samorządowego o charakterze administracji ogólnej powinno być gwarancją skutecznej realizacji tego zadania. Społeczności lokalne były dotąd zapewniane, że są chronione różnymi systemami, których pozorność obnażyła powódź w 1997 r.

Stworzony aktualnie system zarządzania w sytuacjach kryzysowych umożliwia pełne wykorzystanie sił i środków będących w dyspozycji społeczeństwa jeśli zajdzie taka potrzeba przy prowadzeniu akcji ratunkowych ratowniczych. System ten powinien być oparty na wspólnej organizacji, technologii i procedurach.

Na szczeblu **powiatu** za zarządzanie kryzysowe odpowiada starosta, który swoje zadania w tym zakresie realizuje przy pomocy powołanego Powiatowego **Zespołu Zarządzania Kryzysowego (PZZK)**. W jego skład obok starosty wchodzi osoby powołane przez starostę a zatrudnione w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych, przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.

Do zadań w zakresie zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu należy⁹:

- kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na obszarze powiatu;
- planowanie cywilne, w tym w szczególności:
 - opracowanie powiatowego planu reagowania kryzysowego i przedłożenie go do zatwierdzenia wojewodzie;
 - realizacja wytycznych i zaleceń do powiatowych planów reagowania kryzysowego;
 - wydawanie gminom wytycznych do gminnego planu reagowania kryzysowego;
 - zatwierdzanie gminnych planów reagowania kryzysowego;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu reagowania;
- przeciwdziałanie skutkom zdarzeń terrorystycznych;
- wykonywanie zadań związanych z ochroną infrastruktury krytycznej.

Gmina stanowi podstawowy poziom lokalny, w którym z uwagi na społeczność zorganizowaną w osiedlach o charakterze wiejskim, miejskim, zachodzi potrzeba skutecznego reagowania przed wszystkimi rodzajami zagrożeń, wypadków i katastrof. Na tym poziomie realizuje się też większość działań służących bezpieczeństwu obywateli i to głównie tutaj zapobiega się akcjom kryzysowym, tutaj realizuje się działania przygotowawcze, na wypadek gdyby katastrofa się wydarzyła, tutaj też reaguje się, gdy zdarzenie wystąpi i tutaj realizuje się proces odbudowy po katastrofie.

Nie od dziś wiadomo, że społeczności lokalne można najskuteczniej zmobilizować do samoobrony, pomocy sąsiedzkiej, działań w lokalnych organizacjach społecznych ratujących bądź

⁹ Tamże

niosących pomoc potrzebującym. Poziom lokalny gminy, często nazywany bywa poziomem wykonawczym.

Za zarządzanie sytuacją kryzysową odpowiedzialny jest przewodniczący zarządu gminy tj. odpowiednio **wójt, burmistrz, prezydent**, a do jego zadań należy¹⁰:

- kierowanie działaniami związanymi z monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy;
- realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - realizacja zaleceń do gminnego planu reagowania kryzysowego;
 - opracowanie i przedłożenie staroście do zatwierdzenia gminnego planu reagowania kryzysowego;
- zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu reagowania na potencjalne zagrożenia;
- wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta;
- przeciwdziałanie skutkom zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej.

Powyższe zadania wykonywane są przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego. Organem pomocniczym jest natomiast **gminny zespół zarządzania kryzysowego (GZZK)**, którego pracami kieruje wójt, burmistrz, prezydent miasta i powołuje w jego skład osoby zatrudnione w urzędzie i gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych oraz pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, a także przedstawiciele społecznych organizacji ratowniczych.

Do jego zadań należy¹¹:

- pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
- współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- współpraca z podmiotami monitorującymi środowisko;
- współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa.

ZAKOŃCZENIE

Rozwój zarządzania kryzysowego i jego struktur w warunkach Rzeczypospolitej Polskiej w najbliższym okresie będzie wymagał wyrównania systemowych zmian w procesie rozwiązywania sytuacji kryzysowych w stosunku do krajów wysokorozwiniętych. Oprócz już przyjętych ustaw jest konieczne przyjęcie szeregu innych (głównie wykonawczych), które kompleksowo „dostroją” cały system zarządzania kryzysowego wewnątrz i zewnątrz do standardów UE i NATO.

¹⁰ Tamże

¹¹ Tamże

Działania państwa w tym zakresie „idą” we właściwym kierunku. Są uchwalane nowe ustawy i budowane struktury organizacyjne. Brak jest jeszcze niektórych przepisów wykonawczych oraz precyzyjnego podziału kompetencji i zadań na poszczególnych szczeblach władzy publicznej i samorządowej.

Jednak rodzi się pytanie: Czy starczy determinacji, a przede wszystkim środków finansowych i czy zdążymy przed kolejnym kryzysem? Odpowiedzi na to pytanie udzieli przyszłość.

LITERATURA

- [1] Šimák L., Zamiar Z., Siedl M., *Aktualne zagadnienia zarządzania kryzysowego*, Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu, 2009.
- [2] Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z dn. 26. 04. 2007, Dziennik Ustaw z 2007r. Nr 89, poz. 590.
- [3] Zamiar, Z., Sosnowski, A., *Wybrane aspekty zarządzania bezpieczeństwem państwa*, Wydział Zarządzania i Administracji, AŚ im.J.K. w Kielcach, 2001.
- [4] *Zarządzanie kryzysowe*, Materiały Wydziału Zarządzania Kryzysowego, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, 2005.
- [5] *Zarządzanie kryzysowe*, Praca zbiorowa pod red. Romualda Grockiego, Warszawa, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej, 2000.

THE STRUCTURE, COMPETENCES AND TASKS OF INSTITUTIONS OF THE CRISIS MANAGEMENT

SUMMARY

Since April 26th, 2007 in Poland, the crisis management act has been in force. It is the first legal act of system defining which organs are appropriate for the crisis management matters, their tasks and financing rules of the crisis management tasks. Following this act the Prime Minister in the regulation nr 64 of 15th of June 2007 appointed the Government Representative to organize the Governmental Centre of Emergency. It inspired the Author to present the structures of the crisis management, their competences and obligations resulting from the above mentioned act in the context of standards of the EU and NATO member countries.

Recenzent: dr inż. Anna Zabłocka-Kluczka